

DUURZAAMHEIDVERSLAGLEGGING in de AEX

Een blik op het Nederlandse landschap van duurzaamheidsverslaggeving

door: Ronald Stiefelhagen

Duurzaamheid lijkt steeds steviger verankerd in de bedrijfsvoering van “onze” ondernemingen. Tenminste, als we afgaan op het toenemende gebruik van diverse standaarden die een duurzame bedrijfsvoering beschrijven. In het huidige consensus beeld van wat professioneel maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) inhoudt, wordt transparantie gezien als één van de belangrijkste grondbeginselen. Vertellen waar je voor staat, wat je doet, hoe je presteert en wat de plannen zijn. Vooral dat laatste zou meer aandacht verdienen in de duurzaamheidsjaarverslagen. Niet alleen rapporteren over het verleden, maar vooral ook ingaan op de ingezette koers op de toekomst.

Allereerst nemen we het verslagjaar 2013 eens onder de loep. We hebben de jaarverslagen van de AEX bedrijven nader onderzocht; wat valt daarbij op en welke trends zijn er te onderscheiden? Het gebruik van de Global Reporting Initiative (GRI) richtlijnen vormt onderdeel van deze analyse. Het GRI geldt als het platform dat dé internationaal geaccepteerde standaard levert voor duurzaamheidsverslaggeving. Een jaar is verstreken sinds de G4 generatie van deze richtlijnen is geïntroduceerd. We bevinden ons nu in een overgangperiode waarin zowel de “oude” GRI G3.1 als de “nieuwe” GRI G4 richtlijnen gebruikt kunnen worden. Vanaf 31 december 2015 is alleen nog GRI G4 van kracht.

De feiten op een rij

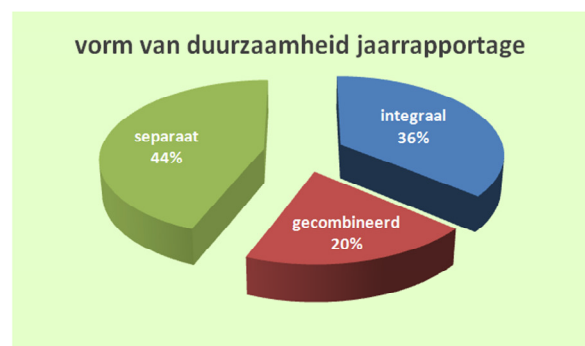
Wanneer we kijken naar de duurzaamheidsrapportage over het verslagjaar 2013 van de 25 ondernemingen die thans de AEX index uitmaken, dan kunnen we de volgende conclusies trekken:

- Alle AEX ondernemingen publiceren een jaarrapportage over duurzaamheid;
- Meer dan de helft heeft financiële - en duurzaamheidsrapportage samengevoegd (ruim een derde “geïntegreerd”);
- Een kwart hanteert al de “nieuwe” GRI G4 richtlijnen;
- Twee derde heeft op haar duurzaamheidsverslaggeving een externe ‘assurance’ laten uitvoeren.

Op het eerste gezicht goed nieuws dus: alle AEX ondernemingen zien het als hun taak om verantwoording af te leggen aan hun ‘stakeholders’ (belanghebbenden) over het duurzaamheidsbeleid. De vorm hiervan verschilt echter.

Opmars van de integrale jaarverslagen

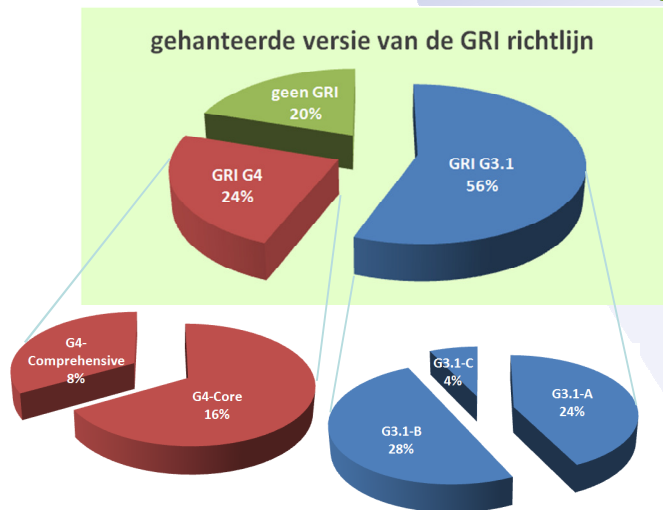
44% publiceert een separaat MVO jaarverslag, 20% een gecombineerd jaarverslag, en de resterende 36% een integraal jaarverslag. Onder een gecombineerd jaarverslag verstaan wij het toevoegen van duurzaamheid aan de financiële jaarrapportage als een apart thema. Vaak uit zich dit in een specifieke MVO paragraaf in het verslag die de betreffende doelen en prestaties beschrijft. Onder een integraal jaarverslag verstaan wij het volledig opnemen van duurzaamheid in de visie-, strategie- en prestatiebeschrijvingen in het jaarverslag.

De ondernemingen die integrale jaarverslagen over 2013 hebben uitgebracht zijn Aegon, AkzoNobel, Delta Lloyd, DSM, KPN, Philips, SBM, TNT, en Unilever. Bijna al deze bedrijven geven aan hierbij het International Integrated Reporting Council (IIRC) raamwerk voor geïntegreerde verslaggeving te hebben gehanteerd.

Brede toepassing van GRI

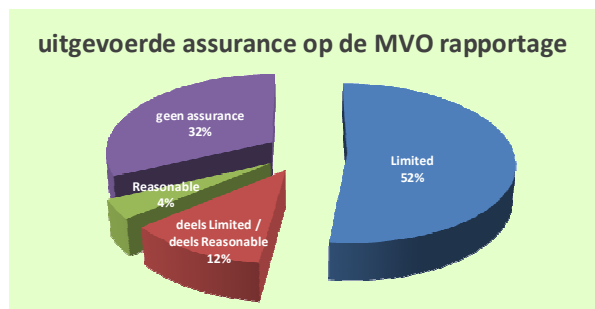
Eén vijfde hanteert de GRI richtlijnen *niet* bij het opstellen van haar jaarverslag. De grootste groep van 56% hanteert over het verslagjaar 2013 nog de “oude” GRI G3.1 richtlijnen, en 24% hanteert al de “nieuwe” GRI G4. De GRI G3.1 richtlijnen onderscheiden drie ‘application levels’; A (meest uitgebreid), B, en C (minst uitgebreid). Van de 25 AEX ondernemingen rapporteert 28% op niveau B en 24% op niveau A. De GRI G4 kent deze niveaus niet meer, maar spreekt van ‘core’ rapportage (op kernonderwerpen) of ‘comprehensive’ rapportage (uitgebreid). Van de 25 AEX ondernemingen rapporteert 16% volgens het ‘core’ principe en slechts 8% volgens het ‘comprehensive’ principe.

ASML, TNT, Unibail-Rodamco, en Wolters Kluwer rapporteren volgens GRI G4 ‘core’. KPN en Philips rapporteren volgens GRI G4 ‘comprehensive’.

Veelal ‘limited assurance’ als externe beoordeling

Eén derde kiest ervoor om haar verslaglegging over duurzaamheid *niet* extern te laten beoordelen. De grootste groep, 52% van de 25 AEX ondernemingen, heeft voor een ‘limited assurance’ gekozen. Dit wordt ook wel *negatieve* ‘assurance’ genoemd; in het beoordelingsproces is geen informatie gevonden die doet twijfelen aan de juistheid van hetgeen gerapporteerd wordt. Alleen Philips heeft om een volledige ‘reasonable’, *positieve* ‘assurance’ gevraagd.

Nieuwe ontwikkelingen dienen zich aan

Er valt in algemene zin een aantal trends te onderscheiden op het vlak van duurzaamheidsverslaglegging dat het hierboven geschetste beeld aanvult. De jaarverslagen worden aantrekkelijker; beter leesbaar, met meer grafische weergaven. Ook zien we dat de toon verandert; meer gericht op het aanspreken van de ‘stakeholder’ en op het vertellen van het eigen duurzaamheids*verhaal* van de onderneming. Daarnaast is het zo dat ‘online reporting’ een grotere rol heeft gekregen en dat de extra mogelijkheden die hiermee geboden worden steeds verder worden verkend.

Nieuwe ontwikkelingen zijn er met het rapporteren langs de lijn van het *waardecreatiemodel* van de onderneming, en met het financieel kwantitatief maken van de eigen duurzaamheidsimpact. Met haar waardecreatiemodel laat de onderneming zien welke bronnen het heeft benut (bijvoorbeeld grondstoffen, financiële middelen, kennis en arbeid), welke financiële en verschillende vormen van niet-financiële waarde het uiteindelijk met haar kernactiviteiten heeft gecreëerd, en hoe dit is gekoppeld aan haar missie en strategie. Het eerder genoemde IIRC biedt hiervoor een bruikbaar schema. Een goed voorbeeld van het toepassen van deze beide concepten wordt buiten de AEX index gevonden in de vorm van het geïntegreerde jaarverslag van de NS over 2013. De NS heeft het IIRC waardecreatiemodel toegepast op haar activiteiten en heeft de netto milieu-impact van haar bedrijfsvoering financieel bepaald.

Behoeftte aan gebalanceerde verslaglegging

De analyse van de huidige duurzaamheidsjaarverslagen levert dus op het eerste gezicht een positief beeld op van de AEX ondernemingen. Er is al veel bereikt. Duurzaamheidsverslaglegging is in hoge mate geprofessionaliseerd. De ‘stakeholder’ kan op een gestructureerde wijze kennis nemen van het duurzaamheidsbeleid van deze ondernemingen, en wordt in staat gesteld prestaties onderling te vergelijken. En er zijn interessante nieuwe trends en ontwikkelingen.

Toch is er geregeld nog kritiek te horen op de wijze waarop er over duurzaamheid gerapporteerd wordt. Allereerst ligt de nadruk in de jaarverslagen als vanzelfsprekend op het rapporteren over het verleden. Een veelheid aan prestatie-indicatoren schetst een gedetailleerd beeld van de achterliggende periode. Dat is zeker van belang, maar is het toelichten van de ingezette koers op de toekomst eigenlijk niet veel interessanter? Zou dat aspect om die reden niet veel meer aandacht verdienen? Ten tweede bestaat er een ogenschijnlijk natuurlijke barrière om kritisch over de eigen prestaties te rapporteren.

Dat maakt dat veel duurzaamheidsjaarverslagen vaak worden gezien als “mooi weer” verhalen. Ze bieden onvoldoende inzicht in wat er zich werkelijk achter de schermen afspeelt. Er worden maar weinig echte dilemma’s gedeeld en vrijwel nergens komt men nijpende opgaven tegen. Daarnaast dreigt verslaglegging een doel op zich te worden, wellicht aangewakkerd door de standaarden; wie rapporteert als eerste volgens GRI G4, wie scoort het hoogste in de Transparantie Benchmark? Maar is de ‘stakeholder’ hier werkelijk mee gediend?

“Het jaarverslag zou moeten beschrijven welk veranderproces de onderneming doormaakt.”

Ik noem twee elementen om duurzaamheidsverslaglegging verder te verbeteren. De transitie naar een duurzame bedrijfsvoering is een langdurig traject met een voor elke onderneming uniek karakter. Het jaarverslag zou moeten beschrijven welk veranderproces de onderneming in dit opzicht doormaakt, in welke fase het zich thans bevindt, en welke kantelpunten er in het verschiep liggen. Pas dan worden verleden en toekomst namelijk aan elkaar verbonden. Daarbij is een *gebalanceerde* verslaglegging met name van belang; dus niet alleen ingaan op de successen, maar juist ook op de problemen, obstakels en dilemma’s die de onderneming in haar veranderproces tegen komt. Welke projecten zijn bijvoorbeeld mislukt en waarom, wat heeft de onderneming daarvan geleerd?

Geen woorden maar daden

Het tweede element is feitelijk een reflectie op de tijdgeest waar we ons in bevinden. Werden MVO en duurzaamheidsverslaglegging in het verleden gekenmerkt door het ‘tell it’ principe (vertellen wat je doet), de huidige kijk hierop valt te karakteriseren als ‘prove it’ (aantonen wat je doet). Zie daar ook de belangrijke rol van de duurzaamheidsstandaarden op dit moment. Langzaam aan echter komen we in een fase terecht waarin het ‘do it (together)’ principe leidend wordt (laten zien door te doen). Volgens GRI G4 wordt een onderneming geacht een uiterst zorgvuldige “materialiteit assessment” uit te voeren, teneinde te rapporteren over de duurzaamheidsaspecten die er écht toe doen. Onderwerpen, die de kernprocessen en daarmee de duurzaamheidsimpact van de onderneming raken. In het ‘do it (together)’ tijdperk past een verslaglegging die de nadruk legt op het beschrijven van de *concrete* duurzaamheidsverbeteringen ten aanzien van de materiële onderwerpen, zoals deze samen met ketenpartners worden gerealiseerd. Minder strategie en beleid dus, en meer dóen. Het jaarverslag zou de ‘stakeholder’ vervolgens inzicht moeten bieden in het gehele programma waar genoemde duurzaamheidsverbeteringen in besloten liggen, en koppeling met de lange-termijn doelen die de onderneming wil bereiken. Een mooi voorbeeld hiervan is Unilever: het ‘Sustainable Living Plan’ vertelt ons hoe de onderneming haar doelstelling “verdubbelen van de omzet en halveren van de voetafdruk” uiteindelijk denkt te gaan realiseren.

Bij veel ondernemingen ademt het duurzaamheidsjaarverslag dus nog sterk een terugblik uit. Duurzaamheid gaat bij uitstek over de toekomst. Met het naar voren brengen van bovengenoemde twee elementen zal het grondbeginsel van transparantie nog meer recht gedaan worden.

Ronald Stiefelhagen is strategisch adviseur bij de adviesgroep Duurzaam Ondernemen van Royal HaskoningDHV. Zijn expertise omvat duurzaamheidsstrategie, duurzaamheidsstandaarden (met name ISO 26000 en MVO Prestatieladder), stakeholder engagement, en sustainable supply chain management. Deze worden ingezet als bouwstenen voor strategische transitie van ondernemingen naar een duurzame bedrijfsvoering gebaseerd op een lange-termijn business model.